

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 252. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890594602176/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Skoledrengene der mishandle en Digers Mesterværk [...] nei, det er ogsaa gamle Drengene her i Livet der ganske artig forhandle en Digers» (39).

93.5 *Tjadder*] snak, pjadder. – **5** *seigholste*] hårdnakkede. – **7** *Omgang*] omgangskreds, »det gode selskab.« – **29** *Kippe*] beværtning, knejpe. – **38** *giøet ham i Skjenk paa Vuggen*] givet ham i vugge gave.

94.9-13 *den yndigste Rose ... ikke gjøre*] ideen stammer fra kladden til digtet Den vaade sorte Snegl ved Rosen sad (1855-56; Optegnelseshog II,3. B1 2 r), som dog først tryktes i Figaro nr. 84. 3.11.1867 (SS XII 413). – **31** *blev reent hønne i det*] blev henrevet. – **35-36** *Det var mig ... røget*] ordspil på udtrykket »han gik op i Røg og Røgelse« om den overdrevne smiger.

95.20 *Ere Luftballonerne opdagede*] luftballonen blev opfundet af brødrene Montgöfier 1782, men den aktuelle baggrund er Victor Granbergs mislykkede ballonopstigninger i København 12.7. og 26.7.1857, se n.t. *Flaskehalsen* (III 31.22-23). – **28** *chemiske Sweetstikker*] en ret ny opfindelse der først blev almindelig i 1830'erne.

96.10-11 *Og Ballonen ... Kirkespiret*] sml. den poetiske herres rejse med dykkerklokken under havet i Fodreise: »Med ett min Klokke ned ad før, den blev for tung for Vandet. / Og som *Münchhausens* Hest den hang paa Klokke-Spiret strandets» (04F). – **21** *En stolt af tin Nagle bagpaa*] som symbol på kammerherreværdigheden (2. rangklasse nr. 5) bæres en forgyldt nøgle på højre frakke- eller kjoleskæde. – **30** *Donskab er en Rod til alt Ondt*] gammel talemåde.

98.5-27 Digtet er først trykt i Vidun, Maanedsskrift for Damer, Nr. 1, Nytaarsdag 1855 s. 4 sp. 2 (se også BHW II 185) under Tiden Tro det Bedste.

99.2 *forsmagtende*] tørstende.

100.15 ff. Sml. I Sverrig 120. – **22** *Ilsøiten ... Canaanlandet*] 2. Mos. 13.20.

Sneemanden

Sneemanden tryktes første gang i NEH 5-61, der udkom 5.3.1861.

I Bemærkninger hedder det om eventyret, at det er »skrevet ved Juletid under et Ophold paa det smukke *Basnez*» (20). Denne oplysning kan uddybes gennem et brev til Henriette Collin fra Basnez 2.1.1861, hvor A fortæller om sin lid som følge af den triste stemning, der herskede pga. fru Scavenius' depressive natur. Efter en opremsning af sin virksomhed nævner han tilslut *Sneemanden*: »det sidste

skrev jeg paa Aarets sidste Dag og reenskrev det igaar paa første Januar« (BEC III 1). Dagbøger belyser såvel inspirationskilden som tilblivelsen. 31.12.1860 noterer han: »Kolt og klart Veir [...] Krille Frost under Fodsaalen [...] I Dag skrev jeg et Eventyr Sneemanden« (IV 476). 1.1.1860: »Idag er det 10 Graders Frost. Isen ligger langt ud. Sneen er som oversaaet med Diamanter [...] Reenskrevet Eventyret Sneemanden« (V 1). 4.1. kunne han så endelig læse det op for den gamle Jonas Gollin og Drewsens (ib. V 2).

At vinterkulden på Basnæs har været den ydre anledning til eventyret, jvf. 102.19f, ses også af optegnelsen Frostveir 1860, Basnæs mellem Juul og Nytaar i Optegnelsesbog II,4 (Bl 2r): »Sneen er blændende hvid og knager under Fødderne som Strivelse, Træerne see ud som hvide Koraller, de skimme mod den graa Himmel som strømmede der et hvidt Lys gennem Grenene. Birken bevæger sig der ved i Vinden. Man sees anderledes end om Sommeren, naar Bladene dække, de utallige Skud og Grene, den ene springende frem fra den anden, en Kniplingsvæv kunstig og blød, der skinner Diamantstøv fra Sneen, Luiten er nu klar, næsten blaagrøn med violette Skyer, Solen som et rødt Guld. Ikke en Fugl, Spoor af Dyr i Sneen« (FøF X 142).

102.5 *klattet*] *klasket*. – **19-26** *Alle Træer ... Vinden*] sml. Dagbøger 28.12.1860: »Dellig Rimfrost; Træerne som hvide Koraller; Birkegrenene bevægede sig i Vinden« (IV 475).

103.9 »Kjærrrr-restefolk!« *sagde Lænkehunden*] sml. Skyggebilleder, hvor A sammenligner italiensk og dansk: »Kjærlighed! – hu! hvor hæsligt haardt og snurrende klunger dog paa Dansk, dette Ord, der skal udsige det meest Aandige i Sjæl og Tanke. »Kjærlighed!« – o, han har slet ikke kjendt og følt den, som opfandt dette hæslige, skurrende Ord. – Det har vist været en gammel, gnaven Papa, der misundte de unge Hjerter deres salige Drømme, og nu som en Lænkehund snurrede af deres, som han kaldte det: »Kjærlighed.« –« (84). – **14** *naar man er født igaar*] ordspil på tidspunktet for snemandens tilblivelse og talemådens betydning: være uvidende, uskyldig som et nyfødt barn. – **20-23** *Hualp ... Lommeterkløde*] jvf. Dagbøger 1.1.1861 om fru Scavenius' seiskabsdame Agnes Dunlop (1830-1908): »Miss tørrede Lordis Mund med Servietten vi bruge ved Bordet, jeg skjændte over dette Svineri« (V 1) samt A.L.Drewsens (1803-85) optegnelser om A: »D. 4. Januar 1861: »Det var tydeligt af hans Fortælling om Hunde paa Basnæs at see, at han derfra havde taget Ideen om Hunden i Sneemanden« (Personallhistorisk Tidsskrift II rk. IV 144). Jvf. også »*Alt paa sin rette Plads*« (II 248). – **38** *en lang Hals med Messing-Tromle*] på kakkelovnstrør var ofte anbragt en kasse, tromlen, hvor røgen blev ledet igennem.

104.15 *Been for Been*] ordspil på talemåden: øje for øje og tand for tand (G.T.).

105.20 *Kakkelovnskraber*] redskab til at skrabe eller rage op med i kakkelovn; jvf. isvrigt Brix 175, der tolker kakkelovnskraberens som Riborg Voigts brev til A, hvori hun afviser ham, et brev A bar i en læderpose på brystet ved sin død. – **26-31** *Skyd frem ... saadan tid!*] egl. vers 7-12 i digtet *Foraar i Vinteren*, som iflg. digtets undertitel er skrevet på Basmæs 2.1.1859, altså året før *Sneemanden*. Ved optagelsen i eventyret ændres dog v. 10 fra »Alt Foraar anden Januar« og v.12 fra »Kom kjære Sol, kom saadan lidt« (trykt i J.Skjerk: H.C.Andersen som hus-poet. Aarhus 1981.58).

I Andegaarden

I Andegaarden blev trykt første gang i NEH 5-61, der udkom 2.3.1861.

Om baggrunden for eventyret fortæller Nicolaj Bøgh i artiklen H.C.Andersens Værtinder (Illustreret Familie Journal 1885. Nr. 43.341): »Hans Afbenyttelse af Bekjendtskabskredsen fremgaar [...] af følgende Udtalelse, han en Gang kom med, og som jeg nu nedskrev. Han sagde: »Tidt, naar Folk har været forrykte, og jeg ikke har kunnet komme til at bide fra mig, har jeg skrevet et Eventyr og sat dem ind i. For Exempel i det Eventyr »I Andegaarden«. De kan tro, jeg har oplevet *des* Hane og *den* portugisiske And; jeg har dem saa tydelig, og jeg turde ikke lade det trykke, før hun, Mutteren var død; hun var saa dum og saa protegerende.«

Bemærkningen kunne tyde på, at A havde haft manuskriptet liggende i længere tid. Imidlertid hedder det i Dagbøger 15.1.1861: »Skrevet om »I Andegaarden« (V 5), hvilket enten kan betegne en omarbejdelse eller, mere sandsynligt, et nyt eventyr om emnet.

A nævner, som det ses, ikke selv modellen til anden, men Woel II 436 foreslår A.s noget excentriske velgørende Catharina Bügel (1767-1845) eller baronesse Christine Stampe (1797-1868). Ingen af dem er sandsynlige. Baronesse Stampe levede endnu, og fru Bügel havde været død i 15 år.

Motivet er tidligere behandlet i *Den grimme Ælling* (II 30-39).

107.23 *Portulak*] køkkenurt; *Portulaca oleracea*.

108.3 *Mantelukker*] dameunderbenklæder med blonder synlige nedenfor kjolen. – **9** *Locomotiv*] her: kraft. – **15** *P-Lyd paa foræmt Chinesisk*] sm. *Nattergalen* (II 18ff). – **28** *Spæt*] metalglinsende parri på an-